

DATAHUONE-RAPORTTI 1/2022

Sota Ukrainassa: Vaikutus Venäjän- kauppaa käyneisiin suomalaisyrityksiin

Tanja Saxell
Max Toikka
Otto Toivanen
Antti Valkonen

DATAHUONE-RAPORTTI 1/2022

Sota Ukrainassa: Vaikutus Venäjän- kauppaa käyneisiin suomalaisyrityksiin

Tanja Saxell

Max Toikka

Otto Toivanen

Antti Valkonen

DATAHUONE-RAPORTTI 1/2022

Tanja Saxell
Erikoistutkija,
VATT, Helsinki GSE
tanja.saxell@vatt.fi

Max Toikka
Apulaistutkija,
VATT, Helsinki GSE
max.toikka@vatt.fi

Otto Toivanen
Professori, Aalto-yliopisto ja
akateeminen johtaja, Helsinki GSE
otto.toivanen@aalto.fi

Antti Valkonen
Projektipäällikkö,
Aalto-yliopisto, Helsinki GSE
antti.t.valkonen@aalto.fi

Datahuone

Datahuone on kansainvälisestikin ainutlaatuinen tietopohjaista päätöksentekoa edistävä yksikkö. Kolmivuotisen rahoituksen saanut Datahuone on VATT:n itsenäinen yksikkö, joka toimii kiinteässä yhteistyössä Taloustieteen keskus Helsinki GSE:n ja Tilastokeskuksen kanssa. Datahuoneen tavoitteena on tuottaa ajantasaisia rekisteritietoja hyödyntävää aikaisempaa tarkempaa ja nopeatempoisempaa analyysiä yhteiskunnallisten ja poliittisten ratkaisuiden vaikutuksista.

Valtion taloudellinen tutkimuskeskus
VATT Institute for Economic Research
Arkadiankatu 7, 00100 Helsinki, Finland

Helsinki, syyskuu 2022

Sota Ukrainassa: Vaikutus Venäjän-kauppaa käyneisiin suomalaisyrityksiin

Datahuone-raportti 1/2022 (29.9.2022)

Julkaisija: Valtion taloudellinen tutkimuskeskus

Teema: Yritystoiminta

Asiasanat: yritystoiminta, yritykset, kansainvälinen kauppa, Venäjä, Ukraina, sota

Tiivistelmä

Venäjä hyökkäsi Ukrainaan 24.2.2022, minkä takia sille on asetettu merkittäviä talouspakotteita, ja yritykset ovat myös vapaaehtoisesti vähentäneet taloudellisia yhteyksiään Venäjään. Tässä raportissa tutkitaan sodan taloudellisia vaikutuksia Venäjän-kauppaa ennen sotaa käyneisiin suomalaisiin yrityksiin verrattuna muihin ulkomaankauppaa käyneisiin yrityksiin.

Venäjän-kauppaa käyneiden yritysten kokonaisvienti ja -tuonti sekä osallistuminen vienti- tai tuontimarkkinoille vähenivät selvästi suhteessa vertailuryhmän yrityksiin maaliskuusta 2022 alkaen. Se tarkoittaa, että nämä yritykset eivät ole kyenneet täysimääräisesti korvaamaan Venäjän-kauppaa muulla viennillä ja tuonnilla, ja lisäksi niistä moni on lopettanut vienti- tai tuontitoiminnan kokonaan.

Selvitys ei osoita, että sota olisi vaikuttanut Venäjän-kauppaa harjoittaneiden yritysten liikevaihtoon tai palkkasummaan, joten sodan vaikutukset näiden yritysten liiketoimintaan ovat pienet huolimatta viennin ja tuonnin supistumisesta. Monille yrityksille Venäjän-kauppa lienee alun perinkin ollut vain pieni osa liiketoimintaa.

Sodan negatiiviset taloudelliset vaikutukset kohdistuvat lähinnä Venäjän-kauppaa käyneisiin pienyrityksiin ja Venäjän-kaupasta erittäin riippuvaisiin yrityksiin. Näillä yrityksillä ulkomaankaupan lisäksi liikevaihto on vähentynyt suhteessa vertailuryhmään.

Selvityksen perusteella erityiset tuet Venäjän-kauppaa harjoittaneille yrityksille eivät ole tarpeellisia, koska sodan vaikutukset näiden liiketoimintaan ovat keskimäärin pienet. Eniten sota on haitannut merkittävästi Venäjältä riippuvaisia yrityksiä, joiden kohdalla kyse on osittain liiketoimintariskin realisoidumisesta. Myös pakotteiden kaltaiset poliittiset päätökset ovat saattaneet vaikuttaa yritysten toimintaan.

Inverkan av kriget i Ukraina på finländska företag som bedrivit handel med Ryssland

Datahuone-raportti 1/2022 (29.9.2022)

Förläggare: Statens ekonomiska forskningscentral

Forskningsområde: Företagsverksamhet

Nyckelord: företagsverksamhet, företag, internationell handel, Ryssland, Ukraina, krig

Sammandrag

Efter Rysslands attack mot Ukraina den 24 februari 2022 har landet blivit föremål för betydande ekonomiska sanktioner. Företag har också frivilligt minskat sina ekonomiska förbindelser med Ryssland. I denna rapport analyseras krigets ekonomiska konsekvenser för finländska företag som före kriget bedrev handel med Ryssland, jämfört med andra företag med utrikeshandel.

Den totala exporten och importen i företag som handlade med Ryssland samt deras deltagande på export- eller importmarknaderna minskade klart i förhållande till jämförelsegruppen från och med mars/april 2022. Det innebär att dessa företag inte har kunnat ersätta sin Rysslandshandel med annan export och import; många av dem har dessutom helt upphört med export eller import.

Enligt utredningen har kriget inte inverkat på omsättningen eller lönesumman på de företag som handlat med Ryssland, vilket indikerar att krigets inverkan på deras affärsverksamhet varit liten trots minskningen av exporten och importen. I många företag har handeln med Ryssland från början sannolikt utgjort endast en liten del av verksamheten.

De negativa ekonomiska konsekvenserna av kriget drabbar främst små företag som handlat med Ryssland samt företag som varit starkt beroende av Rysslandshandeln. I dessa företag har utöver utrikeshandeln också omsättningen minskat i förhållande till jämförelsegruppen.

Enligt utredningen behövs inga särskilda stöd till företag som bedrivit handel med Ryssland, eftersom krigets inverkan på deras affärsverksamhet i genomsnitt är liten. De mest omfattande negativa konsekvenserna av kriget har orsakat företag som varit starkt beroende av Ryssland och i vilka det delvis handlar om realisering av affärsrisker. Politiska beslut som sanktioner må också ha påverkat företagets verksamhet.

Russian Invasion of Ukraine: Effect on Finnish Companies Trading with Russia

Datahuone-raportti 1/2022 (29.9.2022)

Publisher: VATT Institute for Economic Research

Research Area: Business Activities

Keywords: business activities, firms, international trade, Russia, Ukraine, war

Abstract

Severe sanctions have been imposed against Russia after it invaded Ukraine on February 24, 2022. Firms have also voluntarily cut their economic ties with Russia because of the war. In this report, we estimate the economic effects of the war on Finnish companies that traded with Russia before the war compared to a control group of companies that have traded with other foreign countries than Russia.

Starting from March-April 2022, the total exports, total imports and export-market and import-market participation of the companies that used to trade with Russia decreased considerably compared to the firms in the control group. Thus, firms have not been able to fully replace their trade with Russia by other exports or imports, and several firms have also completely exited export or import markets.

We do not find evidence that the war has affected the turnover of the companies that used to trade with Russia, and neither can we observe an effect on the total wages and salaries paid by them. Consequently, the war has had only a minor effect on these companies despite the decrease in their total exports and imports. To many of these companies, trade with Russia has probably been of minor significance.

The negative effects of the war predominantly concern small enterprises and those companies that were highly dependent on trade with Russia prior to the war. In addition to a reduction in their international trade, these companies saw their turnover decrease compared to the control group.

Based on our findings, there is no need to subsidize the firms that used to trade with Russia, since the effect of the war on their business operations has been small, on average. The war has mostly affected companies that have been highly dependent on trade with Russia. These companies took large business risks, which have now been realized. Political decisions, such as sanctions, may also have affected companies.

Sisällysluettelo

Johdanto	3
Venäjänkaupan viimeaikainen kehitys	3
Tutkimusasetelma	8
Regressiotulokset, vientiyritykset	10
Regressiotulokset, tuontiyritykset	13
Lisätulokset	15
Yhteenveto	21

Sota Ukrainassa: Vaikutus Venäjän-kauppaa käyneisiin suomalaisyrityksiin

Tanja Saxell, Max Toikka, Otto Toivanen, Antti Valkonen
29/09/2022

Sisällysluettelo

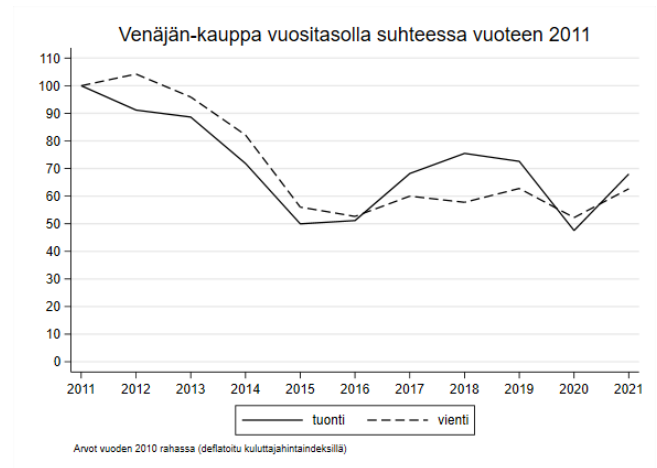
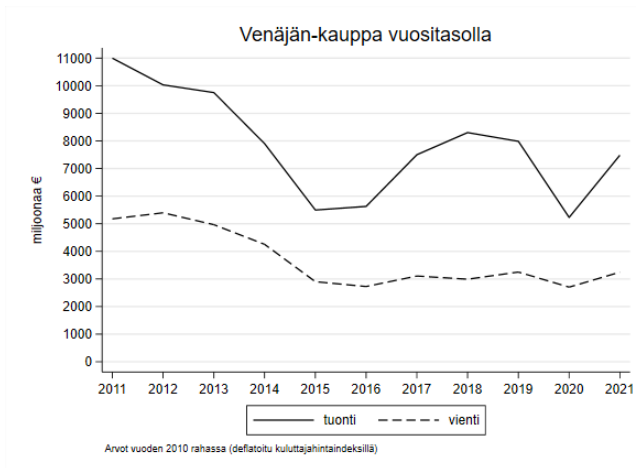
- Johdanto
- Venäjän-kaupan viimeaikainen kehitys
- Tutkimusasetelma
- Regressiotulokset, vientiyritykset
- Regressiotulokset, tuontiyritykset
- Lisätulokset
- Yhteenveto

Johdanto

- Venäjän hyökättyä Ukrainaan 24.2.2022 suomalaisten yritysten Venäjän-vienti ja -tuonti on vähentynyt merkittävästi
- Sodan takia Euroopan Unioni ja Yhdysvallat asettaneet useita merkittäviä Venäjän vastaisia talouspakotteita, ja yritykset vähentäneet vapaaehtoisesti Venäjään liittyvää liiketoimintaansa
- Oletus: sodan taloudelliset seuraukset ovat voineet vaikuttaa Venäjän-kauppaa harjoittaneisiin yrityksiin negatiivisemmin kuin muihin yrityksiin
- Testaamme tätä oletusta tutkimalla, miten sota on vaikuttanut aiemmin Venäjän-kauppaa harjoittaneisiin yrityksiin vertaamalla niitä muihin ulkomaankauppayrityksiin
- Tulosten perusteella sodan vaikutukset Venäjän-kauppa käyneisiin yrityksiin keskimäärin vähäiset: niiden kokonaisvienti ja -tuonti ja osallistuminen vienti- ja tuontimarkkinoille ovat vähentyneet suhteessa vertailuryhmään mutta vaikutukset kokonaisliiketoiminnalle pienet, sillä vaikutusta liikevaihtoon tai palkkasummaan ei havaita
- Tarkemman analyysin perusteella sodan aiheuttamat haitat liiketoiminnalle kohdistuvat selkeimmin Venäjän-kauppaa harjoittaneisiin pienyrityksiin ja niihin yrityksiin, joiden liiketoiminta on ollut erittäin riippuvaista Venäjän-kaupasta.

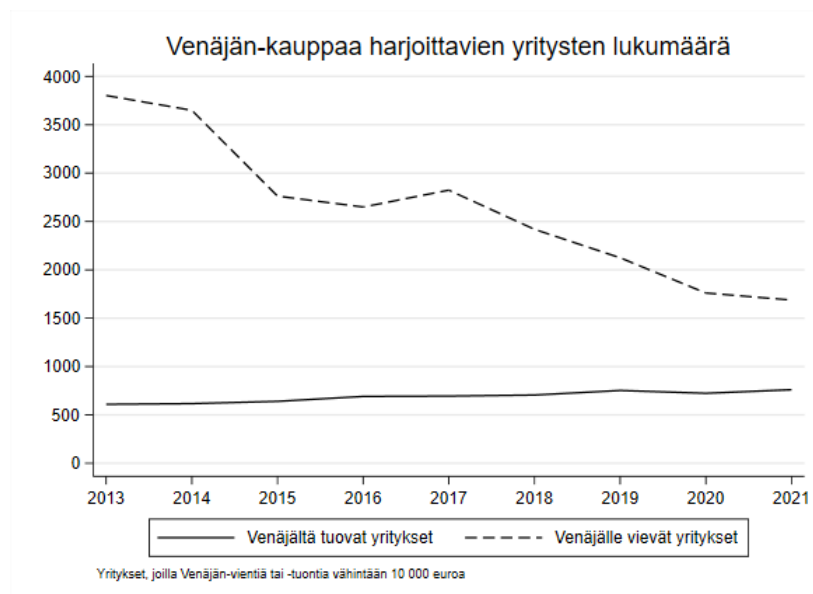
Venäjän-kaupan viimeaikainen kehitys

Venäjän-kauppa vuositasolla 2011–2021



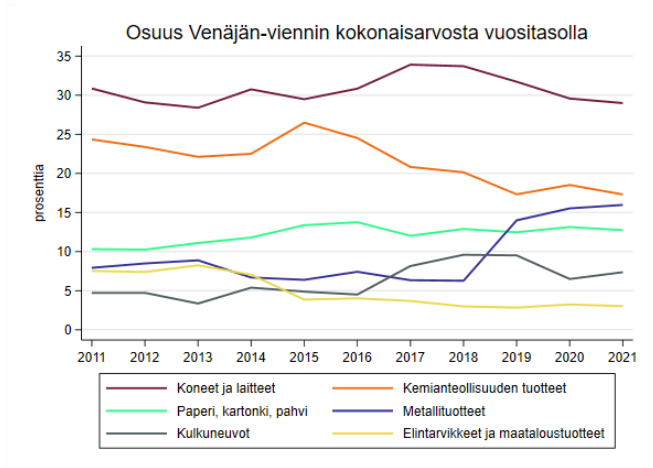
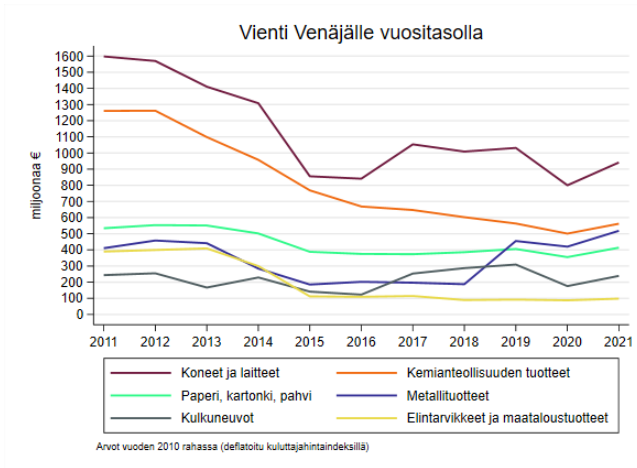
WTT x DATA-HUONE

Venäjän-kauppaa harjoittavien yritysten määrä, 2011–2021



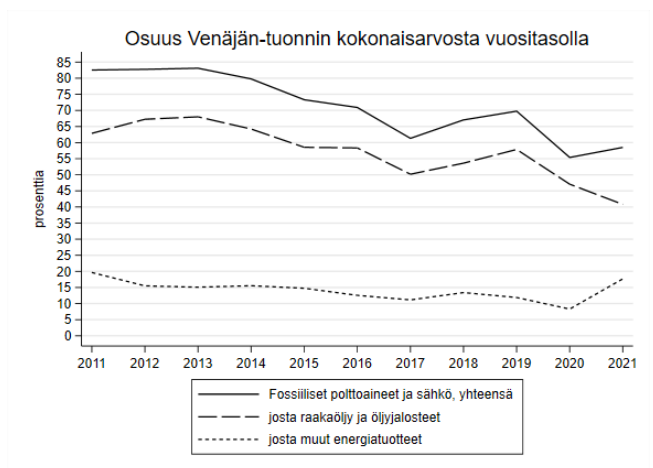
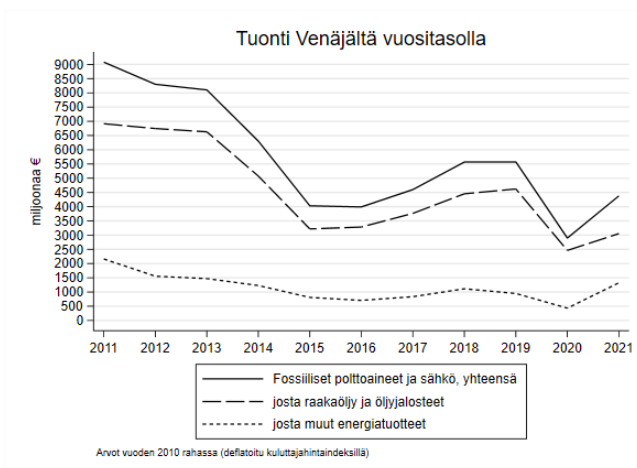
WTT x DATA-HUONE

Venäjän-vienti vuositasolla 2011–2021, rahallisesti tärkeimmät tuoteluokat



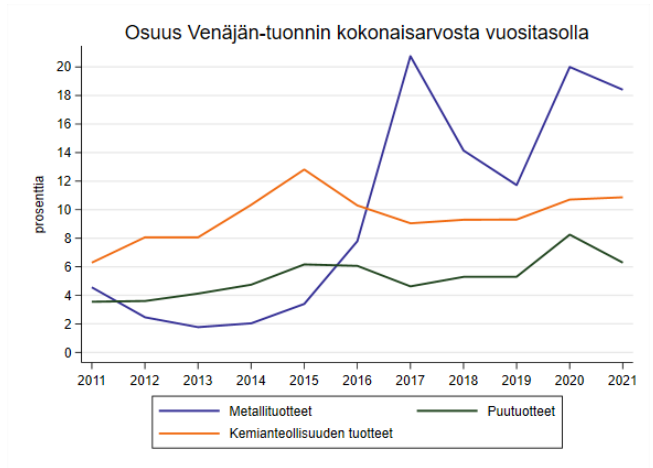
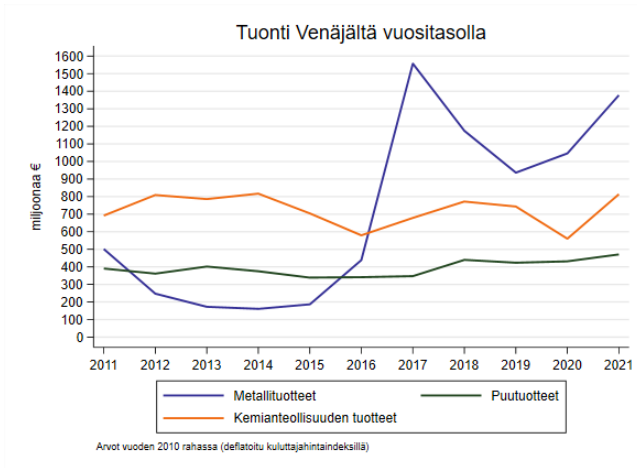
Tuoteluokat perustuvat kaksinumerotason CN-luokitukseen. Koneet ja laitteet: 84–85, Kemianteollisuuden tuotteet: 28–40, Paperi, kartonki, pahvi: 47–49, Metallituotteet: 72–83, Kulkuneuvot: 86–89, Elintarvikkeet ja maataloustuotteet: 1–24

Venäjän-tuonti vuositasolla 2011–2021, energia



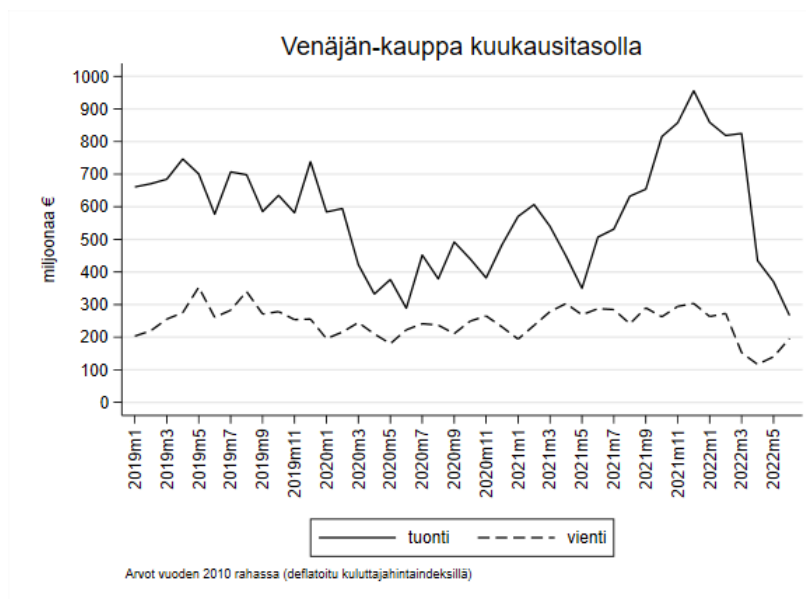
"Fossiiliset polttoaineet ja sähkö, yhteensä" kattaa kaikki CN-luokitukset kaksinumerotason 27 tuotteet. Raakaöljy ja öljyjalosteet sisältävät nelinumerotason 2709 ja 2710, muut energiatuotteet sisältävät loput luokan 27 tuotteista (tärkeimpinä kaasut, hiili, sähkö).

Venäjän-tuonti vuositasolla 2011–2021, muut rahallisesti tärkeät tuoteluokat

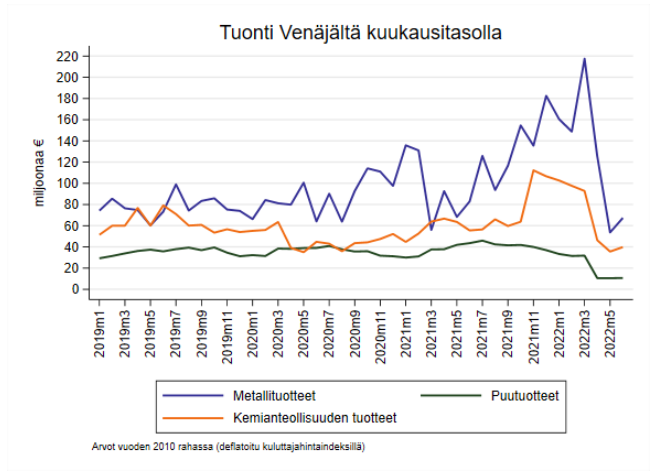
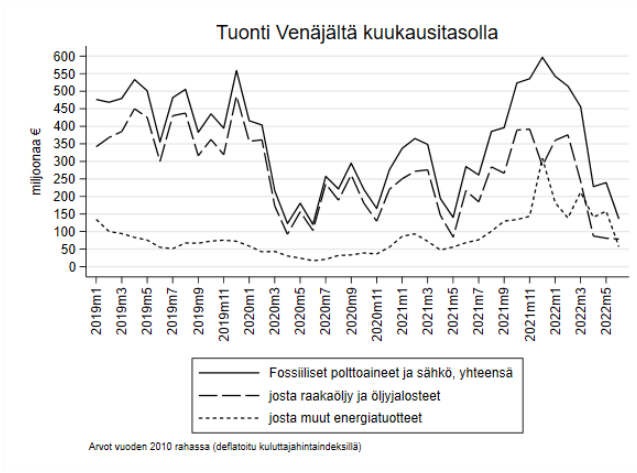


Tuoteluokat perustuvat kaksinumerotason CN-luokitukseen. Kemianteollisuuden tuotteet: 28–40, Metallituotteet: 72–83, Puutuotteet: 44–46

Venäjän-kauppa kuukausitasolla 01/2019–06/2022



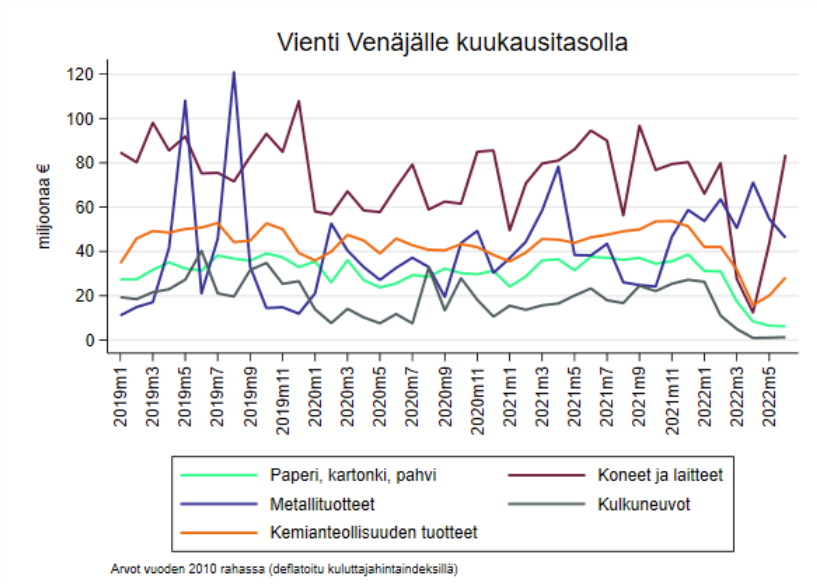
Venäjän-tuonti kuukausitasolla 01/2019–06/2022



Tuoteluokat perustuvat kaksinumerotason CN-luokitukseen. "Fossiiliset polttoaineet ja sähkö, yhteensä" kattaa kaikki CN-luokitukset kaksinumerotason 27 tuotteet. Raakaöljy ja öljyjalosteet sisältävät nelinumerotasot 2709 ja 2710, muut energiatuotteet sisältävät loput luokan 27 tuotteista (tärkeimpinä kaasut, hiili, sähkö). Kemianteollisuuden tuotteet: 28–40, Metallituotteet: 72–83, Puutuotteet: 44–46



Venäjän-vienti kuukausitasolla 01/2019–06/2022



Tuoteluokat perustuvat kaksinumerotason CN-luokitukseen. Koneet ja laitteet: 84–85, Kemianteollisuuden tuotteet: 28–40, Paperi, kartonki, pahvi: 47–49, Metallituotteet: 72–83, Kulkuneuvot: 86–89



Tutkimusasetelma



Tutkimusasetelma

WTT x DATA-HUONE

- Verrataan Venäjän-kauppaa harjoittaneita yrityksiä muihin ulkomaankauppaa harjoittaneisiin yrityksiin
- Hypoteesi: Venäjän aloittama sota on voinut vaikuttaa Venäjän-kauppaa harjoittaneisiin negatiivisemmin kuin muihin ulkomaankauppayrityksiin
- Erilliset analyysit vienti- ja tuontiryityksille
- Vientiryitysten vertailu:
 - Koeryhmä: yritykset, joilla oli vientiä Venäjälle vähintään 10 000 euron arvosta vuonna 2019
 - Vertailuryhmä: yritykset, joilla oli vientiä vähintään 10 000 euron arvosta vuonna 2019, mutta ei vientiä Venäjälle. Vaaditaan, että ei ole vientiä Venäjälle ajanjaksona 01/2019–02/2022
- Tuontiryitysten vertailu:
 - Koeryhmä: yritykset, joilla oli tuontia Venäjältä vähintään 10 000 euron arvosta vuonna 2019
 - Vertailuryhmä: yritykset, joilla oli tuontia vähintään 10 000 euron arvosta vuonna 2019, mutta ei tuontia Venäjältä. Vaaditaan, että ei ole tuontia Venäjältä ajanjaksona 01/2019–02/2022
- Vuotta 2019 käytetään määrittämisessä, koska keväällä 2020 kärjistynyt koronapandemia on voinut vaikuttaa ulkomaankauppaan

Tutkittavat muuttujat

- Tutkimme regressioanalyysillä neljän muuttujan osalta, miten koe- ja vertailuryhmien kuukausitason kehitys erosi ajanjaksolla 01/2019–06/2022 (tai 01/2019–08/2022)
- Vastemuuttujat:
 - Liikevaihdon luonnollinen logaritmi
 - Kokonaisviennin (vientirytyksillä) ja kokonaistuonnin (tuontirytyksillä) luonnollinen logaritmi
 - Palkkasumma luonnollinen logaritmi
 - Vientitodennäköisyys (vientirytyksillä) ja tuontitodennäköisyys (tuontirytyksillä). Dummy-muuttuja, joka saa arvon 1 jos vientiä (tuontia) havaintokuukautena ja arvon 0 jos ei vientiä (tuontia)

Aineistot

- Käytetyt aineistot:
 - Vienti ja tuonti euroina Tullin yritystason ulkomaankauppa-aineistosta (TULLI_COMMOD)
 - Liikevaihto euroina Tilastokeskuksen arvonlisäveroaineistosta (FIRM_VAT)
 - Palkkasumma euroina Verohallinnon tulorekisteristä
 - Toimialan määrittämisessä ensisijaisesti Tullin tieto, tiedon puuttuessa Tilastokeskuksen tiedot oikeudellisista yksiköistä (FIRM_BASE) tai yritysrekisteristä (FIRM_ENTER)
 - Ulkomaankauppaa harjoittavat yritykset, joita ei havaita Tilastokeskuksen oikeudellisen yksikön tai yritysrekisterin tiedoissa on jätetty aineistosta pois
 - Lisäksi yrityksiä luokiteltu vuoden 2019 liikevaihdon ja henkilöstömäärän mukaan käyttäen Tilastokeskuksen yritysrekisteriä (FIRM_ENTER)
- Aineistot kuukausitason tietoja ajalta 01/2019–06/2022, palkkasumman osalta ajalta 01/2019–08/2022

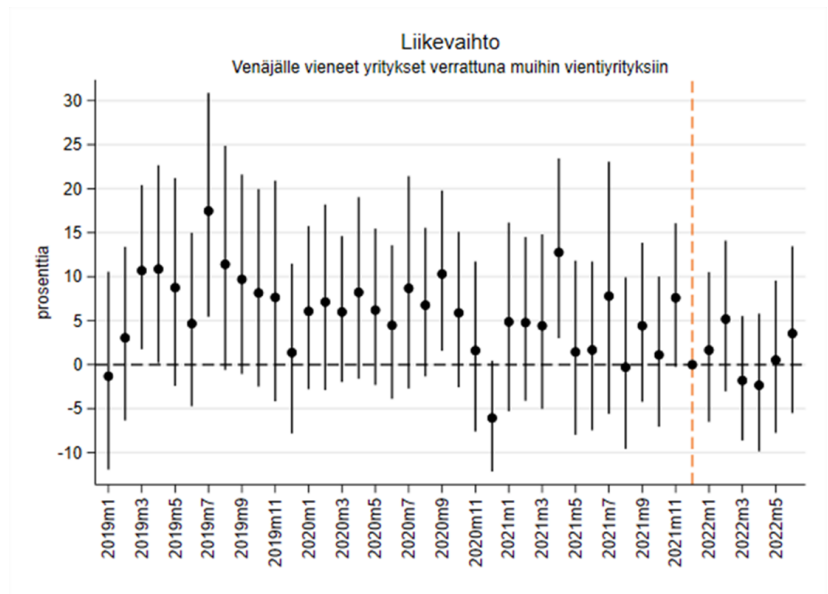
Regressioanalyysi

- $Y_{it} = \alpha + \text{kuukausi}_t + \beta * \text{kuukausi}_t * \text{koeryhmä}_i + \eta_i + \varepsilon_{it}$
- Y_{it} on tutkittava riippuva muuttuja, kuukausi_t on havaintokuukausi, koeryhmä_i saa arvon 1, jos yritys i kuuluu koeryhmään ja arvon 0, jos se kuuluu vertailuryhmään. η_i on yritystason kiinteä vaikutus. α on vakiotermi, ja ε_{it} on virhetermi.
- Yhtälössä verrataan kuukausittaista kehitystä joulukuuhun 2021, jonka indikaattori on jätetty pois yhtälöstä
 - Otamme vertailukohtaksi joulukuun 2021, vaikka Venäjä hyökkäsi Ukrainaan 24.2.2022, koska jo joulukuussa sodan uhka oli merkittävä Venäjän keskittäessä joukkojaan Ukrainan rajalle ja Venäjän vaatimusten käydessä aggressiivisemmiksi. Näin ollen jo joulukuusta 2021 lähtien olisi mahdollista havaita vaikutusta Venäjän-kauppaa käyneiden toimintaan.
- Kiinnostuksen kohde on muuttujan $\text{kuukausi}_t * \text{koeryhmä}_i$ kerroin β , joka kertoo koe- ja vertailuryhmän välisen eron havaintomuuttujan kehityksessä havaintokuukautena t verrattuna joulukuuhun 2021
 - Nämä regressiokertoimet ja niiden 95 %:n luottamusväli esitetään graafisesti
- Keskivirheet klusteroitu toimialoittain (kaksinumerotaso). Osaryhmittäisissä regressioissa heteroskedastisuusrobustit keskivirheet

Regressiotulokset, vientiyrietykset

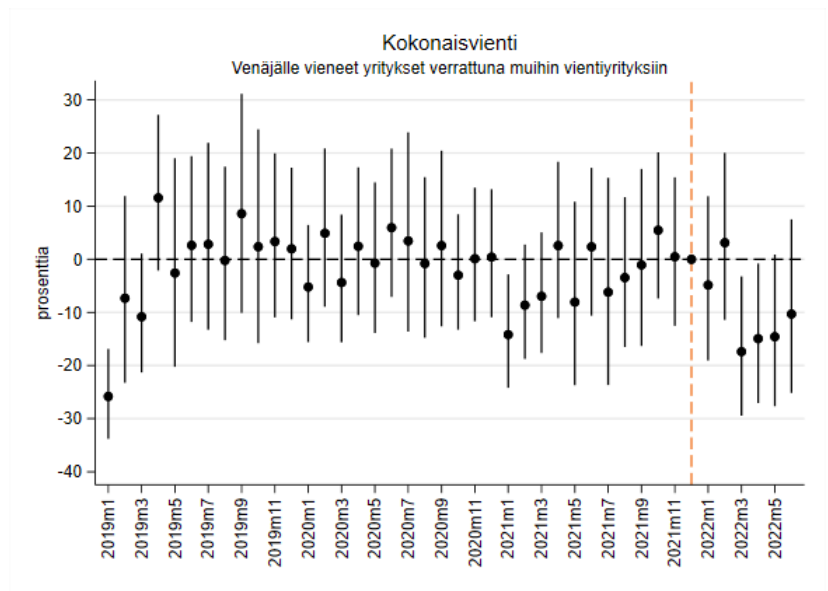
Liikevaihto

- Liikevaihdon kehityksessä ei eroja joulukuun 2021 jälkeen; sota ei näytä vaikuttaneen koeryhmän liikevaihtoon vertailuryhmää enemmän
- Vientiyrityksillä sodan vaikutukset ensisijaisesti vientiin, ja Venäjän-viennin osuus monella vain pieni osa liikevaihtoa



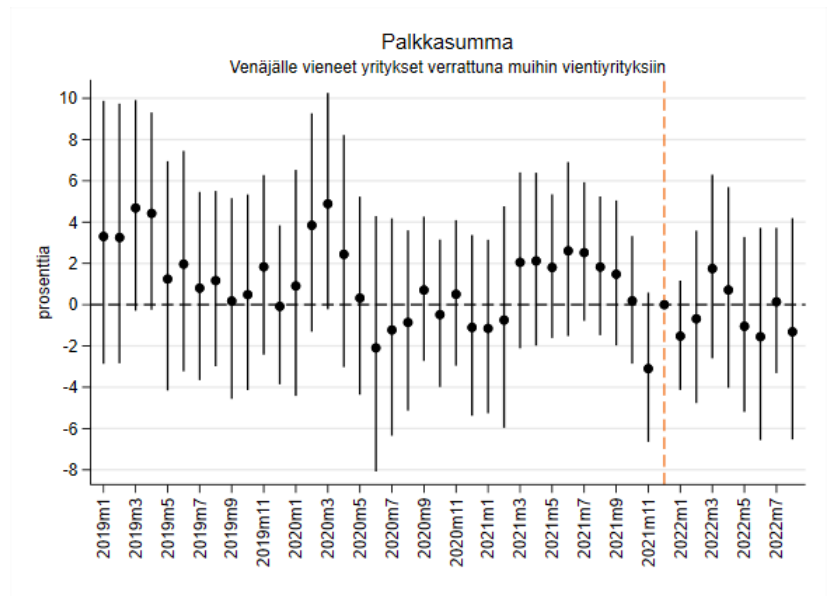
Kokonaisvienti

- Koeryhmän kokonaisvienti (kaikkiin maihin yhteensä) pieneni 10–20 % suhteessa vertailuryhmään maaliskesäkuussa 2022
- Maaliskuussa sodan vaikutuksesta selvä ero helmikuuhun nähden
- Tulosten perusteella Venäjälle vieneet yritykset eivät ole nopeasti voineet korvata vähentynyttä Venäjän-vientiä muilla vientimarkkinoilla, joten kokonaisvienti vähentynyt



Palkkasumma

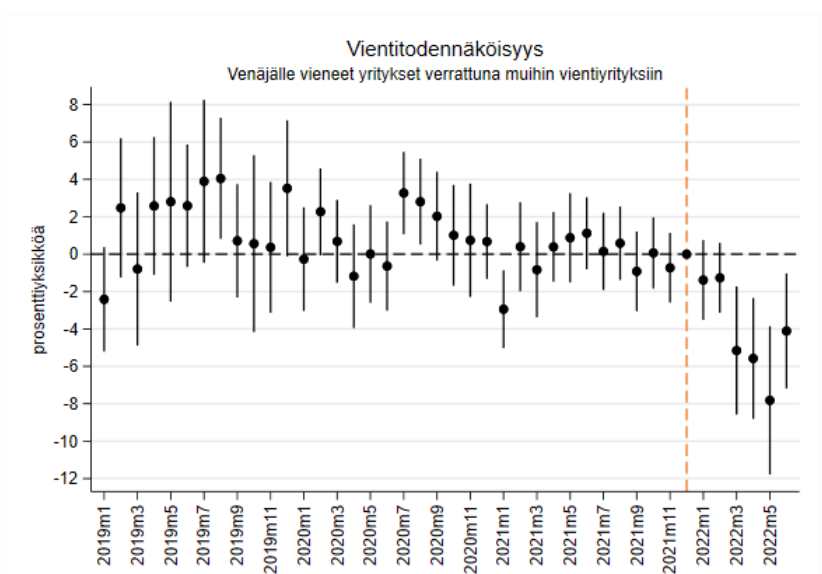
- Ei eroa joulukuun 2021 jälkeen
- Odotettua, sillä liikevaihdossa ei nähty vaikutusta, joten taloudellinen toiminta ei juuri vähentynyt. Lisäksi palkkasumma on hidas reagoimaan negatiivisiin shokkeihin (palkkajoustop alaspäin vähäiset, irtisanominen hidasta).



WTT x DATA-HUONE

Vientitodennäköisyys

- Koeryhmän vientitodennäköisyys suhteessa vertailuryhmään romahtaa maaliskuussa 2022 ja siitä lähtien vertailuryhmään nähden 6–8 prosenttiyksikköä alempi
- Kokonaisviennin muutos aliarvioi negatiivisen shokin voimakkuuden, koska logaritimuunnos jättää nollat pois
- Tulosten perusteella osa Venäjän-viejistä on jäänyt kokonaan vientimarkkinoiden ulkopuolelle sodan seurauksena

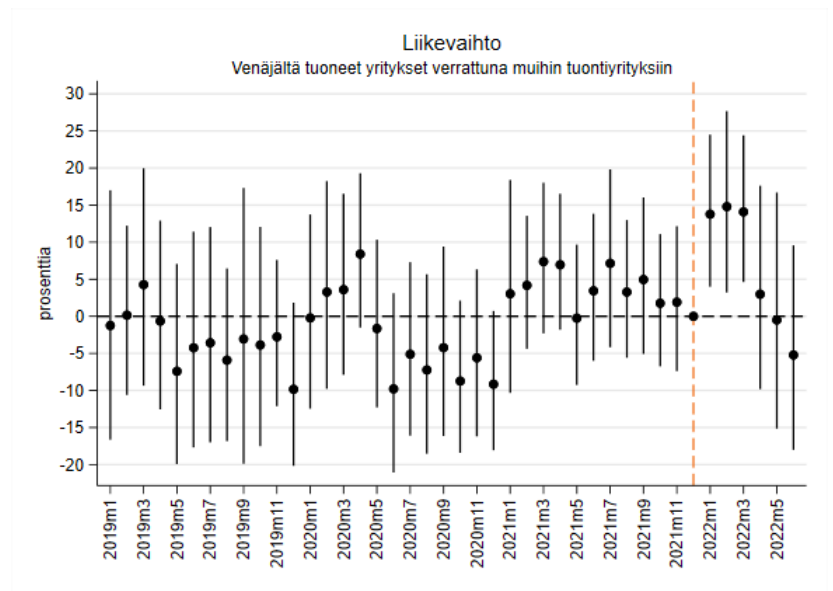


WTT x DATA-HUONE

Regressiotulokset, tuontiyrietykset

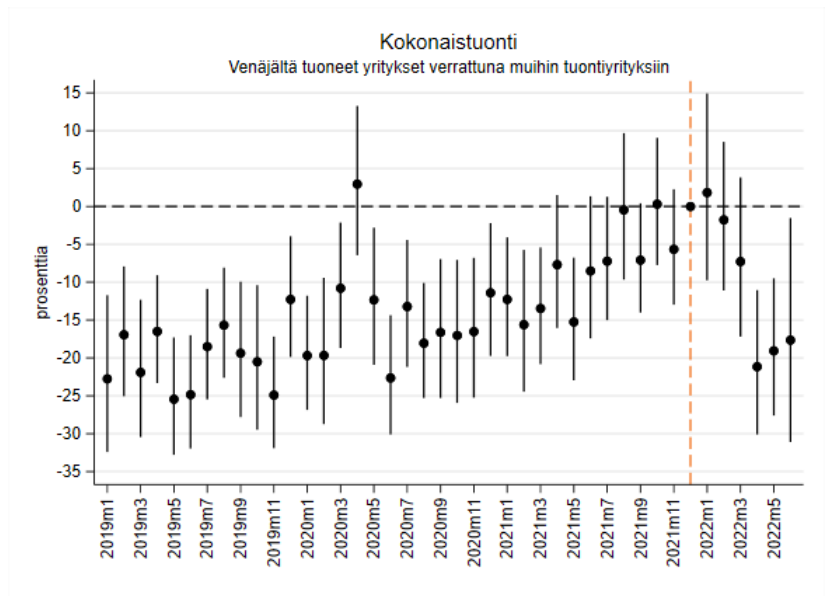
Liikevaihto

- Koeryhmän liikevaihto suhteessa joulukuuhun 2021 samalla tasolla vertailuryhmän kanssa keväällä 2022. Suunta kuitenkin alaspäin, sillä alkuvuodesta ero positiivinen
- Sodan vaikutus mahdollinen mutta epäselvä; ei ole selvää, olisiko alkuvuoden positiivinen ero vertailuryhmään jatkunut ilman sotaa, vai oliko kyseessä poikkeus



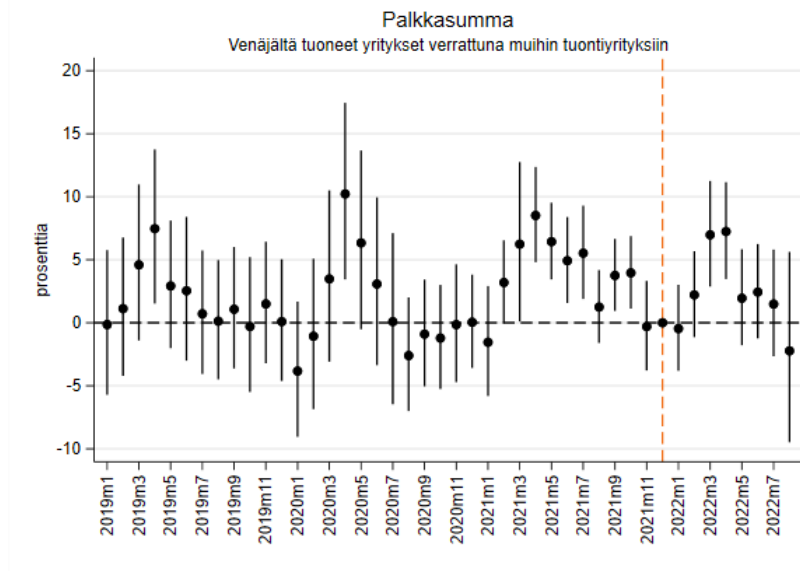
Kokonaistuonti

- Koeryhmän kokonaistuonti (kaikista maista yhteensä) suhteessa vertailuryhmään alkoi vähentyä maaliskuussa 2022; huhtikuussa ero jo -20 %
- Venäjältä tuoneet yritykset eivät ole nopeasti voineet korvata vähentynyttä Venäjän-tuontia muulla tuonnilla, joten kokonaistuonti laskenut
- Koeryhmän tuonti kasvoi selvästi vuonna 2021; raaka-aineiden hintojen nousu osasy. Hintojen lasku ei selitä kevään kehitystä, koska hinnat pysyneet korkeina



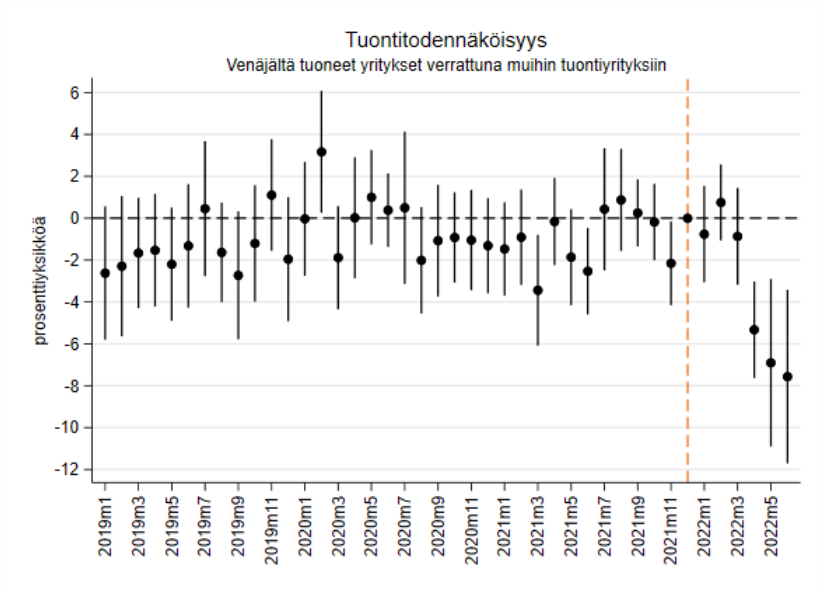
Palkkasumma

- Koeryhmän palkkasumma näyttää noudattavan syklisyyttä; maaliskuussa huhtikuussa aina korkealla suhteessa vertailuryhmään
- Ei eroa ryhmien välillä joulukuun 2021 jälkeen, kun huomioidaan edellä mainittu syklisyys



Tuontitodennäköisyys

- Koeryhmän tuontitodennäköisyys romahtaa huhtikuussa 2022 vertailuryhmään nähden
- Osa Venäjän-tuojista ei ole pystynyt korvaamaan Venäjän-tuontia tuonnilla muualta
- Tuontitodennäköisyyden vähenemä samaa luokkaa (6–8 prosenttiyksikköä) kuin vientitodennäköisyyteen



Lisätarkastelut

Regressiot osajoukoittain

- Venäjän-kaupan rahallisesti tärkeimmät toimialat (tol2008-kaksinumeroluokat lueteltu alla)
 - Metsäteollisuus (16–17), kemianteollisuus (19–22), metalliteollisuus (24–25), koneiden ja laitteiden valmistus (26–28, 33), tukkukauppa (46)
 - Verrataan vertailuryhmän saman toimialan yrityksiin
- Liikevaihtoluokat (vuoden 2019 liikevaihto)
 - Alle 2 miljoonaa euroa (mikroyritykset), 2–10 miljoonaa euroa (pieny yritykset), 10–50 miljoonaa euroa (keskisuuret yritykset), vähintään 50 miljoonaa euroa (suuryritykset)
 - Jaottelu liikevaihtoluokkiin noudattaa Euroopan Unionin yritysokoluokittelun liikevaihtorajoja
 - Verrataan vertailuryhmän saman kokoluokan yrityksiin
- Koeryhmä jako kahteen: yritykset joilla Venäjän-vienti (-tuonti) yli 50 % kokonaisviennistä (kokonaistuonnista) vuonna 2019 ja ne joilla tämä osuus korkeintaan 50 %
 - Molempia ryhmiä verrataan koko vertailuryhmään
- Koeryhmän jako kahteen: yritykset joilla Venäjän-vienti tai -tuonti yli 10 % liikevaihdosta vuonna 2019 ja ne joilla tämä osuus korkeintaan 10 %
 - Molempia ryhmiä verrataan koko vertailuryhmään

Toimialakohtaiset tulokset, vientiyritykset

- Koneiden ja laitteiden valmistus: koeryhmän kokonaisvienti noin -20 % suhteessa vertailuryhmään maaliskesäkuussa 2022, mutta ero pääosin negatiivinen jo vuosina 2020–21
- Metalliteollisuus: maaliskuussa kokonaisvienti -30 % suhteessa vertailuryhmään, mutta sen jälkeen samaa tasoa. Touko-kesäkuussa mahdollisesti vähän laskua vientitodennäköisyydessä, mutta keskivirheet suuret.
- Kemianteollisuus: vientitodennäköisyys koeryhmässä 10 prosenttiyksikköä alle vertailuryhmän touko-kesäkuussa, mutta sodan vaikutus epäselvä, koska kuukausittaista vaihtelua paljon.
- Metsäteollisuus: koeryhmän liikevaihto noin 10 % vertailuryhmää alempi koko alkuvuoden 2022, mutta sodan vaikutus epäselvä, sillä ero negatiivinen myös joinain 2021 lopun kuukausina. Kokonaisvienti maaliskuusta lähtien 20–30 % vertailuryhmää alempi, mutta ero negatiivinen myös 2021 lopussa.
- Teollisuusyritysten kohdalla vaikutukset pieniä tai epäselviä, koska luottamusvälit leveät
- Tukkauppa: maaliskuusta 2022 lähtien liikevaihto vähentynyt 5–10 %, palkkasumma vähentynyt noin 5 % ja kokonaisvienti vähentynyt 20–30 % suhteessa verrokkiin. Vientitodennäköisyys keväällä -10 prosenttiyksikköä suhteessa verrokkiin, joten monet Venäjän-viejistä jääneet kokonaan vientimarkkinoiden ulkopuolelle.
 - Tukkauppa yritysten lukumäärän mukaan merkittävä: 27 % koeryhmän yrityksistä kuuluu siihen

Toimialakohtaiset tulokset, tuontiyritykset

WTT x DATA-HUONE

- Kemianteollisuus: ei negatiivisia vaikutuksia. Koeryhmässä liikevaihto suhteessa vertailuryhmään positiivinen koko alkuvuoden
- Metalliteollisuus: kokonaistuonti koeryhmällä maaliskuu-kesäkuussa pääosin -20 % suhteessa vertailuryhmään, mutta ero negatiivinen myös loppuvuodesta 2021. Liikevaihdossa alkuvuodesta positiivinen ero vertailuryhmään.
- Metsäteollisuus: koeryhmän kokonaistuonti suhteessa vertailuryhmään vähentynyt 30–50 % helmikuusta 2022 lähtien. Tuontitodennäköisyys huhti-kesäkuussa 5–10 prosenttiyksikköä alempi; ero tosin jo loppuvuodesta 2021.
- Teollisuusyritysten kohdalla vaikutukset pieniä tai epäselviä, koska luottamusvälit leveät
- Tukkukauppa: keväällä 2022 liikevaihto vähentynyt 10–20 % ja kokonaistuonti 20 % laskenut suhteessa vertailuryhmään. Tuontitodennäköisyys -10 prosenttiyksikköä suhteessa vertailuryhmään, joten monet Venäjän-tuojat lopettaneet tuonnin kokonaan.
 - Tukkukaupan yritykset lukumäärällisesti merkittävien toimiala; 35 % kaikista koeryhmän tuontiyrityksistä
- Sama havainto kuin vientiyrityksillä: sodan vaikutus tukkukauppaan negatiivinen, teollisuusyrityksiin epäselvä. Tulokset voivat vähätellä negatiivista shokkia teollisuudelle; teollisuusyritykset, jotka eivät vie tai tuo itse, vaan käyttävät ulkomaankaupassa välikäsiä, eivät mukana otoksessa. Näiden yritysten ongelmat voivat osittain näkyä tukkukaupan kautta.

Tulokset liikevaihtoluokittain, vientiyritykset

WTT x DATA-HUONE

- Koeryhmän mikroyritysten (liikevaihto alle 2 miljoonaa euroa) kokonaisvienti suhteessa vertailuryhmään maaliskuussa 40 % alempi. Kesäkuussa ero enää -20 %, joten elpymistä tapahtunut. Vientitodennäköisyys laskuun tammikuusta alkaen; huhti-kesäkuussa 10-15 prosenttiyksikköä alempi suhteessa verrokkiin. Palkkasumma -10 % suhteessa verrokkiin koko alkuvuoden, mutta tuskin sodan vaikutus, koska ero negatiivinen koko vuoden 2021 joulukuuta lukuun ottamatta.
- Suhteessa vertailuryhmään koeryhmän pienyritysten (liikevaihto 2–10 miljoonaa euroa) liikevaihto vähentynyt 5–10 %, kokonaisvienti vähentynyt 10–20 % ja vientitodennäköisyys laskenut 5–8 prosenttiyksikköä maaliskuusta alkaen.
- Koeryhmän keskisuurilla yrityksillä (liikevaihto 10–50 miljoonaa euroa) vienti -20 % suhteessa vertailuryhmään koko alkuvuoden 2022 lukuun ottamatta helmikuuta
- Koeryhmän suuryrityksiin (liikevaihto vähintään 50 miljoonaa euroa) ei havaita vaikutuksia
- Sodan negatiiviset vaikutukset näyttävät keskittyvän pienimpiin vientiyrityksiin ja jossain määrin keskisuuriin. Pienten yritysten liiketoiminta voi olla riippuvaisempi yksittäisistä markkinoista (tässä tapauksessa Venäjästä), kun taas suurilla liiketoiminta usein hajautetumpaa, joten pienten yritysten on vaikeampi löytää korvaavia markkinoita.

Tulokset liikevaihtoluokittain, tuontiryitykset

WTT x DATA-HUONE

- Koeryhmän mikroyritysten (liikevaihto alle 2 miljoonaa) kokonaistuonti suhteessa vertailuryhmään putosi helmikuussa 20 %; huhti-kesäkuussa ero noin -40 % suhteessa vertailuryhmään. Tuontitodennäköisyys noin 15 prosenttiyksikköä alle vertailuryhmän huhti-kesäkuussa. Liikevaihto kesäkuussa -10 %, sitä ennen ei eroa; joten on epäselvää, onko sodan vaikutus, ja mikä on suunta.
- Koeryhmän pienyritysten (liikevaihto 2–10 miljoonaa euroa) liikevaihto kesäkuussa -20 % suhteessa vertailuryhmään; trendi ollut laskeva koko alkuvuoden; tammi-maaliskuussa vielä positiivinen ero. Kokonaistuonti huhtikuusta lähtien 20–40 % ja tuontitodennäköisyys 7–15 prosenttiyksikköä alle verrokin.
- Koeryhmän keskisuurten yritysten (10–50 miljoonaa euroa) liikevaihto 10 % vertailuryhmää suurempi alkuvuoden 2022, tuonti 10–20 % alempi huhtikuusta alkaen
- Koeryhmän suuryrityksiin (vähintään 50 miljoonaa euroa) ei vaikutusta
- Sama havainto kuin vientiryitysten osalta: sodan negatiiviset vaikutukset suurimmat koeryhmän pienille tuontiryityksille ja jossain määrin vaikutusta keskisuuriin, kun taas suuryrityksiin ei vaikutusta.

Venäjän-viennin osuus kokonaisviennistä

WTT x DATA-HUONE

- Venäjän-vienti yli 50 % kokonaisviennistä vuonna 2019:
 - Maaliskuussa 2022 liikevaihto -10 % suhteessa vertailuryhmään, mutta kesäkuuhun mennessä elpynyt samalle tasolle, palkkasumma tammikuusta lähtien -5 % verrokkiin nähden. Vienti maaliskuussa -40 % suhteessa vertailuryhmään ja vielä kesäkuussa ero noin -20 %. Vientitodennäköisyys maaliskuusta 2022 lähtien 10–15 prosenttiyksikköä vertailuryhmää alempi; suurin kuoppa toukokuussa.
 - Yritykset, joiden vienti oli erittäin riippuvainen Venäjästä, kokivat siis maaliskuussa 2022 suuren negatiivisen shokin, mutta sen jälkeen jossain määrin elpymistä, eli uusia markkinoita on mahdollisesti löytynyt
 - Koeryhmässä 704 (noin 46 % ryhmän yrityksistä) yritystä, joilla Venäjän-vienti yli 50 % kokonaisviennistä vuonna 2019, eli monella riskit olleet suuret
- Venäjän-vienti korkeintaan 50 % kokonaisviennistä vuonna 2019:
 - Kokonaisvienti -10 % suhteessa vertailuryhmään maaliskuusta 2022 alkaen, ei vaikutusta muihin muuttujiin
 - Suurimmalla osalla tästä ryhmästä Venäjän-vienti alle 10 % kokonaisviennistä vuonna 2019, joten merkitys liiketoiminnalle pienehkö

Venäjän-tuonnin osuus kokonaistuonnista

- Venäjän-tuonti yli 50 % kokonaistuonnista vuonna 2019:
 - Liikevaihto toukokuussa -10 % ja kesäkuussa -20 % suhteessa vertailuryhmään, mutta alkuvuosi +20 %; siihen nähden pudotus vielä suurempi. Tuonti alkoi muuttua negatiiviseksi suhteessa vertailuryhmään helmikuussa; huhti-kesäkuussa pudotus raju: -40 % suhteessa vertailuryhmään. Tuontitodennäköisyys huhtikuusta lähtien 15–20 prosenttiyksikköä alle vertailuryhmän; sitä ennen kehitys samanlainen. Koeryhmässä monet siis lopettaneet tuonnin kokonaan.
 - Erittäin voimakas negatiivinen shokki Venäjän-tuonnista riippuvaisille yrityksille huhtikuussa 2022; toiminta ei ole alkanut vielä kesäkuussakaan elpyä.
 - Koeryhmässä 336 (noin 45 % ryhmän yrityksistä) yritystä, joilla Venäjän-tuonti yli 50 % kokonaistuonnista vuonna 2019. Venäjä-kaupasta vahvasti riippuvaiset tuontiyrietykset näyttäneet kärsineen vielä vientiyrityksiä pahemmin.
- Venäjän-tuonti korkeintaan 50 % kokonaistuonnista vuonna 2019:
 - Kokonaistuonti -10 % suhteessa vertailuryhmään huhtikuussa 2022 alkaen, kesäkuussa enää -5 %. Ei vaikutusta muissa muuttujissa.
 - Sama havainto kuin vientiyrityksillä: sota ei ole juuri haitannut yrityksiä joiden tuonti vain vähän riippuvainen Venäjästä

Venäjän-viennin osuus liikevaihdosta

- Venäjän-vienti yli 10 % liikevaihdosta vuonna 2019:
 - Maalis-huhtikuussa 2022 liikevaihto noin -10 % suhteessa vertailuryhmään, sittemmin samalla tasolla. Palkkasumma -5 % suhteessa verrokkiin koko alkuvuoden; epäselvää onko sodan vaikutus. Vienti romahti maaliskuussa -30 % suhteessa vertailuryhmään, sittemmin elpynyt mutta vielä kesäkuussa ero -20 %. Vientitodennäköisyydessä liikettä alaspäin jo tammikuussa, selkeämpi lasku maaliskuussa, jonka jälkeen ollut 7–12 prosenttiyksikköä alempi suhteessa vertailuryhmään, pohjat toukokuussa.
 - Vaikka vienti laskenut, liikevaihto palautunut; kotimarkkinat paikanneet?
 - Koeryhmässä 446 (noin 32 % ryhmän yrityksistä, joilla liikevaihto tiedossa) yritystä, joilla Venäjän-vienti ylitti 10 % liikevaihdosta vuonna 2019.
- Venäjän-vienti korkeintaan 10 % liikevaihdosta vuonna 2019:
 - Kokonaisvienti -10 % suhteessa vertailuryhmään maaliskuusta 2022 alkaen, vientitodennäköisyydessä 4–6 prosenttiyksikköä laskua. Liikevaihdossa ja palkkasummassa ei muutosta.

Venäjän-tuonnin osuus liikevaihdosta

- Venäjän-tuonti yli 10 % liikevaihdosta vuonna 2019:
 - Liikevaihto toukokuussa -10 % ja kesäkuussa jo -20 % suhteessa vertailuryhmään, palkkasumma -5 % toukokuusta lähtien. Kokonaistuonti huhtikuusta lähtien 30–40 % ja tuontitodennäköisyys 10–15 prosenttiyksikköä alempi suhteessa vertailuryhmään.
 - Koeryhmässä 222 (noin 32 % ryhmän yrityksistä, joilla liikevaihto tiedossa) yritystä, joilla Venäjän-tuonti ylitti 10 % liikevaihdosta vuonna 2019
- Venäjän-tuonti korkeintaan 10 % liikevaihdosta vuonna 2019:
 - Kokonaistuonti -10 % suhteessa vertailuryhmään huhtikuusta 2022 alkaen, tuontitodennäköisyydessä 4 prosenttiyksikköä laskua. Liikevaihdossa ja palkkasummassa ei muutosta.

Tulokset Venäjän-kaupasta riippuvaisuuden mukaan, yhteenveto

- Sodan seurauksena Venäjän-kaupasta merkittävästi riippuvaisten vienti- ja tuontiyrityksien liikevaihto ja ulkomaankauppa, ja osin myös palkkasumma, on vähentynyt selvästi. Vaikutukset vähäisemmin Venäjältä riippuvaisiin yrityksiin ovat pienet ja rajoittuvat ulkomaankauppaan vähenemiseen.
- Sota mahdollisesti haitannut Venäjältä riippuvaisia tuontiyrityksiä jokseenkin enemmän kuin vientiyrityksiä
- Venäjältä huomattavasti riippuvaisten yritysten vaikea korvata Venäjän-kauppaa nopeasti muilla markkinoilla toimintamahdollisuuksien heikentyessä

Yhteenveto

Venäjän-kauppa vuosina 2011–2021

- Venäjän-tuonti ja -vienti olleet laskussa jo vuodesta 2014, jolloin Venäjän vastaisia pakotteita asetettiin Venäjän vallattua Krimin ja lietsottua sijaissodan Itä-Ukrainassa tukemalla aseellisesti paikallisia separatisteja
 - Venäjän-kauppa alimmillaan 2015–16, sen jälkeen elpymistä koronavuotta 2020 lukuun ottamatta. Vuonna 2021 Venäjän-vienti vain noin 60 % ja -tuonti noin 70 % vuoden 2011 tasosta (kiintein hinnoin)
 - Venäjälle vievien yritysten määrä on vuodesta 2013 vuoteen 2021 vähentynyt noin 60 %, tuontiyritysten määrä vakaa
 - Energiariippuvuus Venäjältä vähentynyt selvästi; energiatuonti puolittunut vuosina 2011–2021
 - Metallituotteiden (lähinnä jalostamaton metalli) tuonti kasvanut selvästi vuodesta 2017 lähtien. Kemianteollisuuden tuotteiden (tässä lähinnä lannoitteet ja kemikaalit) ja puutuotteiden tuonti vakaa 2011–2021.
 - Etenkin elintarvikevienti romahtanut vuoden 2014 jälkeen Venäjän asetettua vastapakotteita. Myös koneiden ja laitteiden ja kemianteollisuuden tuotteiden vienti laskenut määrällisesti paljon. Metallituotteiden vienti kasvanut, paperiteollisuuden tuotteet vakaat.
 - Kaiken kaikkiaan kauppa Venäjän kanssa alijäämäistä; tuonti noin kaksinkertainen vientiin nähden

Venäjän-kauppa 01/2019–06/2022

- Venäjän-tuonti väheni voimakkaasti keväällä 2020 ja kasvoi selvästi toukokuusta 2021 lähtien
 - Pääselitys energiatuotteiden hinnanmuutokset; koronakeväänä laskua, vuoden 2021 loppupuoliskolla voimakasta nousua
 - Vienti vakaata ennen sotaa
- Tuonnin arvo laskuun joulukuun 2021 jälkeen, huhtikuussa romahdus
 - Huhtikuussa tuonti noin puolet maaliskuusta, kesäkuussa enää kolmannes. Ei selitettävissä tuontihintojen laskulla, koska raaka-aineiden hinnat samaan aikaan päinvastoin nousussa
- Viennin arvo romahti maaliskuussa 2022
 - Maaliskuussa vienti noin 55 % helmikuusta, huhtikuussa enää 45 %. Pohjat kuitenkin huhtikuussa; touko-kesäkuussa jo kasvua
- Venäjän-kauppa vähentynyt selvästi sodan alkamisen (24.2.2022) jälkeen
 - Viennissä suuri pudotus jo maaliskuussa, tuonti reagoi huhtikuussa
 - Mutta: Venäjän-kauppaa käydään yhä merkittävässä määrin. Vienti kesäkuussa noin 200 miljoonaa euroa ja tuonti noin 270 miljoonaa euroa

Yritystason regressioanalyysi

- Vertasimme Venäjälle vieneiden yritysten liiketoiminnan kehitystä muihin vientiyrityksiin ja Venäjältä tuoneiden yritysten liiketoiminnan kehitystä muihin tuontiyrityksiin kuukausitasolla aikavälillä 01/2019–06(08)/2022
- Maaliskuusta 2022 lähtien Venäjälle vieneiden yritysten kokonaisvienti (kaikkiin maihin yhteensä) väheni 10–20 % ja todennäköisyys harjoittaa vientiä 6–8 prosenttiyksikköä väheni suhteessa muihin vientiyrityksiin. Liikevaihdon ja palkkasumma osalta ei nähdä vaikutuksia.
- Huhtikuusta 2022 lähtien Venäjältä tuoneiden yritysten kokonaistuonti (kaikista maista yhteensä) väheni 15–20 % ja todennäköisyys harjoittaa tuontia väheni 6–8 prosenttiyksikköä suhteessa muihin tuontiyrityksiin. Palkkasummaan ei vaikutusta. Vaikutus liikevaihtoon epäselvä: liikevaihto on huhti-kesäkuussa ollut samalla tasolla suhteessa muihin tuontiyrityksiin, kun vertailukuukausi on joulukuu 2021, mutta toisaalta tammi-maaliskuuhun 2022 verrattuna Venäjän-tuojien liikevaihto laskenut.
- Sota vaikuttanut lähinnä Venäjän-kauppaa harjoittaneiden yritysten vientiin ja tuontiin; nämä yritykset eivät ole pystyneet kokonaan korvaamaan Venäjän-kaupan vähenemää muilla markkinoilla, ja osa on lopettanut vienti- tai tuontitoiminnan kokonaan. Toisaalta sodan vaikutus näiden yritysten kokonaisliiketoimintaan vähäinen, koska liikevaihdossa ja palkkasummassa ei juuri eroa vertailuryhmään. Useille yrityksille Venäjän-kauppa vain pieni osa liiketoimintaa.

Yritystason regressioanalyysi, lisätulokset

WTT x DATA-HUONE

- Tarkempi yritystason analyysi paljastaa heterogeenisyyttä sodan vaikutuksissa erilaisiin yrityksiin
- Sota haitannut huomattavasti yrityksiä, joille Venäjän-vienti tai -tuonti oli erittäin merkittävä osa liiketoimintaa ennen sotaa
 - Etenkin vahvasti Venäjän-tuonnista riippuvaiset yritykset kokeneet merkittävän liikevaihdon ja kokonaistuonnin vähenemisen sodan alettua
- Sodan alettua Venäjän-vientiä tai -tuontia harjoittaneiden pienyritysten liiketoiminta kehittynyt muita samankokoisia vienti- tai tuontiyrityksiä selvästi heikommin. Venäjän-kauppaa harjoittaviin suuryrityksiin sodalla ei ole ollut havaittavaa vaikutusta.
- Toimialoista tukkukaupassa toimivat vienti- ja tuontiyritykset kokeneet selvän liikevaihdon ja kokonaisviennin ja -tuonnin vähenemisen sodan alettua.
 - Teollisuuden toimialoilla vaikutukset vähäiset. Toisaalta ulkomaankauppaa itse harjoittavat teollisuusyritykset usein suuria. Kaikki teollisuusyritykset eivät suoraan harjoita ulkomaankauppaa, jolloin ne jäävät tutkimuksen otoksen ulkopuolelle. Tämä voi vähätellä sodan negatiivisia vaikutuksia teollisuudelle.

Johtopäätökset

WTT x DATA-HUONE

- Venäjän helmikuussa 2022 aloittaman hyökkäyssodan vaikutukset suomalaisten Venäjän-kauppaa harjoittaneiden yritysten liiketoimintaa keskimäärin pienet, vaikka Venäjän-kauppaan kohdistettu merkittäviä pakotteita, ja yrityksen vähentäneet vapaaehtoisesti kauppasuhteita Venäjään
 - Negatiivisia vaikutuksia lähinnä kokonaisvientiin ja -tuontiin; liikevaihtoon tai palkkasummaan ei vaikutusta tai vaikutus epäselvä. Monille yrityksille Venäjän-kauppa lienee alun perinkin ollut vain pieni osa liiketoimintaa, tai kotimarkkinat ovat korvanneet niiden vähentynyttä kokonaisvientiä ja -tuontia.
- Ei selvää tarvetta kohdistaa erillisiä tukia Venäjän-kauppaa harjoittaneisiin yrityksiin
 - Negatiiviset vaikutukset Venäjän-kauppaa harjoittaneisiin yrityksiin keskimäärin pieniä. Ei toistaiseksi suurta riskiä laajoista irtisanomisista tai konkurseista.
 - Sota haitannut lähinnä yrityksiä, jotka ovat ottaneet suuren liiketoimintariskin perustamalla toimintansa vahvalle riippuvuudelle Venäjän-kaupasta. Riskit olleet havaittavissa, sillä Venäjän-vastaisia pakotteita ollut voimassa pitkään, ja maan aggressiivinen ulkopoliittikka, talouden rakenteelliset ongelmat ja talouden alisteisuus valtaapitävien tavoitteille ovat olleet tiedossa.
- Poliittiset päätökset (pakotteet) saattaneet kuitenkin vaikuttaa yritysten toimintaan; kyse ei ole pelkästään liiketoimintariskin realisoitumisesta.

